

Piotr Szlufik

"Tobie Panie zaufałem.
Akompaniamenty", opr. Hieronim
Chamski, Mirosław Wyszogrodzki,
Płock 2015 : [recenzja]

Liturgia Sacra. Liturgia - Musica - Ars 22/1(47), 299-302

2016

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

HIERONIM CHAMSKI, MIROSŁAW WYSZOGRODZKI SDB (opr.), *Tobie Panie zaufałem. Akompaniamenty*, Płock: Wydawnictwo „Hejnał” 2015, 222 s., ISMN 979-0-801-501-31-8.

W tym roku ukazała się nowa pozycja muzyczna pt. *Tobie Panie zaufałem*, zawierająca zbiór pieśni przeznaczonych do wykonywania podczas pogrzebu. Podtytuł — *Akompaniamenty* — precyzuje zawartość treściową publikacji. Jej opracowania podjęło się dwóch kapłanów: ks. Hieronim Chamski — znany pedagog, muzyk, kompozytor i wydawca, oraz ks. Mirosław Wyszogrodzki — salezjanin, nauczyciel organoznawstwa, chorału gregoriańskiego, a także akompaniamentu liturgicznego w Salezjańskich Szkołach Muzycznych w Lutomiersku, który dodał niektóre pieśni i napisał akompaniamenty do większości propozycji. Publikacja liczy 222 strony i jest owocem działalności Wydawnictwa „Hejnał” z Płocka, które specjalizuje się w produkcji materiałów muzycznych (partytury, śpiewniki).

Recenzowane dzieło nawiązuje do publikacji ks. Chamskiego w formie książkowej z 2005 r. pt. *Tobie Panie zaufałem. Pogrzeb chrześcijański*. Obecna wersja tamtej pozycji książkowej została wydana w większym formacie (A 4) i wzbogacona o nowe pieśni oraz o opracowane harmonizacje. Niniejszą publikację tworzą trzy części: *Liturgia pogrzebu* (s. 5–56), zbiór *Pieśni w układzie alfabetycznym* (s. 57–171) oraz *Pieśni chóralne* (s. 173–217). Całość poprzedza jednostronicowy *Wstęp* (s. 3), a wieńczy *Spis treści* (s. 219) i *Spis alfabetyczny* — najpierw pieśni jedno głosowych, a potem chóralnych (s. 219–222).

Repertuar pieśni jednogłosowych w recenzowanej publikacji jest dość szeroki — obejmuje siedemdziesiąt osiem propozycji. Wśród nich są utwory tradycyjne, podejmujące tematykę miłosierdzia i przebaczenia (*Bądź mi litościw; Racz wiekuiszte*), pokuty i skruchy (*Kochajmy Pana; Podaruj mi, Panie*), nieba i królestwa niebieskiego (*Bóg nad swym ludem zmiłował się*), ufności w trudnych doświadczeniach (*Być bliżej Ciebie chcę; Do Ciebie z serca wołamy*), zmartwychwstania (*Chrystus zmartwychwstan jest; Ja wierzę, że zmartwychwstanę; Zwycięzca śmierci*) czy też dobroci Boga (*O Panie, tyś moim Pasterzem*). Są także pieśni poruszające problematykę śmierci (*Mój Odkupiciel; Na wieczny sen*) oraz o treści maryjnej (*Królowo nasza; Pełna świętości; Salve Regina*). W opracowaniu nie brakuje również pieśni współczesnych (*Jezu, Tyś drogą; Jezu ufam Tobie; Życie przemija*). Organiści bez problemu skompletują repertuar utworów na różne okresy liturgiczne oraz na poszczególne części Mszy pogrzebowej. W tej części dzieła jest też kilka pieśni solowych (*O Panie, co losy ludzkości; O Władco świata*).

Zbiór jednogłosowych pieśni na liturgie pogrzebowe uzupełnia część druga dzieła, zawierająca pieśni dla chórów. Ta partia publikacji ks. Chamskiego i ks. Wyszogrodzkiego liczy dwadzieścia cztery propozycje, w tym jedną Mszę żałobną. Są to głównie śpiewy na trzy głosy równe.

Do plusów prezentowanego dzieła można zaliczyć: prostotę zaproponowanych przez ks. Wyszogrodzkiego akompaniamentów oraz fakt, że tonacje niektórych pieś-

ni zostały nieco obniżone (np. *Witaj Królowo; Ja wierzę, że zmartwychwstanę*). Być może ułatwi to zaangażowanie się w śpiew szerszej grupy wiernych, zwłaszcza mężczyzn. Oprócz tego należy zwrócić uwagę na właściwy format publikacji ułatwiający przejrzystą edycję tekstów i nut (A 4) oraz praktyczną, sztywną okładkę laminowaną w wersji spiralnej. Przydatny jest także dla użytkownika alfabetyczny układ pieśni, umożliwiający szybkie znalezienie utworu bez konieczności sięgania do *Spisu treści*. Należy pogratulować autorom troski o dalszy rozwój wydanego dzieła. Świadczy o tym zachęta do współpracy wyrażona we *Wstępie* (s. 3) oraz podane tam dane adresowe. Osoby chętne — o czym informuje *Uwaga 2* (s. 222) — mają również możliwość zamówienia, za opłatą, partytur w dowolnej tonacji.

Niestety, recenzowana pozycja ma też swoje minusy. W pierwszej kolejności należy zauważyć pewne braki. Pierwsza uwaga dotyczy układu publikacji. Dla większej jasności powinna ona składać się z rozdziałów o następujących tytułach: *Oficjum za zmarłych, Pogrzeb chrześcijański, Procesja w dniu zadusznym, Pieśni jednogłosowe, Pieśni chóralne*. Szkoda, że nie wszędzie podano alternatywne wersje: *mu* oraz *jej* w pieśniach (np. *Wieczny odpoczynek*, zob. s. 29 i 59 albo w pieśni *Dobry Jezu* — s. 79). W liturgii pogrzebu proponowanej przez niniejsze opracowanie brak jest choćby jednej z wersji śpiewów przewidzianych przez *Obrzęd pogrzebu* wykonywanych przy pochówku dziecka, które — co ważne — od strony treściowej są nieco inne w porównaniu z tekstami przy pogrzebie dorosłego. Teraz parę słów o brakach edytorskich: niektóre słowa nie mają znaków diakrytycznych (np. s. 8, 9, 18), w antyfonach jutrzni i niesporów oraz w tekstach responsoriów, antyfony *Pieśni Zachariasza* (s. 11) i *Pieśni Maryi* (s. 20) nie ma asterysków i ukośników, w niektórych miejscach brakuje spacji (s. 7, 18, 19, 21, 25, 75, 81, 95, 96, 97, 100, 112, 125, 148, 204, 207, 219), przy cytowaniu, rozpoczynając zdanie, używany jest błędnie górny a nie dolny, cudzysłów (np. s. 7, 35), teksty oracji nie zostały odpowiednio wyjustowane (zob. s. 46, 51, 56), w metryczkach melodii psalmów responsoryjnych brakuje podania ich autorów, (fakt ten dziwi, skoro ich ustalenie nie wymaga wielkiego wysiłku, np. melodia nr 4 ze s. 35 jest autorstwa ks. I. Pawlaka. Zob. *Zwycięzca śmierci. Teksty liturgiczne i komentarz na Wielki Tydzień i Oktawę Wielkanocy*, Opole 1998², s. 163–164), ujednolicenia domaga się sposób zapisu przynależności zakonnej niektórych autorów, bowiem raz użyte skróty zakonów są oddzielone od nazwiska przecinkiem (np. s. 3, 139, 141, 145, 148), innym razem zaś nie są (np. s. 5, 152, 170). Do listy pieśni jednogłosowych mogłyby być — po uzyskaniu zgody — dołączone takie, które są znane z innych zbiorów, np. *Dziś moja duszę* oraz *Nasze plany i nadzieje* (obie pieśni znajdują się w XLI wydaniu *Śpiewnika kościelnego* ks. J. Siedleckiego), *Miły Jezu* (ze zbioru A. Chlondowskiego, *Pieśni i msze za dusze zmarłych*), *Tobie ja żyję* (pieśń tę zawiera *Śpiewnik liturgiczny*, Lublin 1991), *Tylko w Bogu — Psalm 62* (kompozycja o. D. Kusza OP ze zbioru pt. *Pieśń o nadziei — śpiewnik* z 2006 r., s. 29). Wśród dwóch proponowanych wersji pieśni *Duszo Chrystusowa* (s. 80–81) zabrakło jeszcze jednej znanej melodii — autorstwa S. Stuligrosza.

Uważna analiza tekstów ujawniła także różne błędy: literowe — s. 33, 42, 55, 63, 64, 68, 75, 84, 88, 108, 111, 114, 149, 150, 152, 155, 158, 162, 168, 182, 220; edytorskie — (na s. 207 i 208 podano błędną numerację stronic na górze, nie zaś na dole — 184 i 185), niepotrzebnie zastosowano spację po otwarciu i przed zamknięciem nawiasów (np. s. 34, 59); drobne błędy w zapisie nutowym — w śpiewie na wejście (s. 29) w drugim takcie drugiego systemu jest podwójna pauza ósemkowa (powinna być jedna), niektóre słowa opcjonalne nie zostały zapisane italiikiem (wyrażenie „naszej siostry” na s. 46 lub słowa „nią” i „ją” na s. 76), przestawienia (s. 56), stosowanie skrótu słowa refren w formie *refr.* (s. 85), podczas gdy ogólnie używany jest skrót *ref.*; interpunkcyjne — w metryczkach pieśni oraz samych ich tekstach (s. 5, 7, 8, 9, 10, 12, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 22, 25, 30, 35, 47, 56, 58, 62, 63, 64, 68, 69, 70, 71, 72, 74, 75, 76, 79, 82, 85, 86, 88, 90, 92, 94, 95, 100, 108, 113, 116, 119, 124, 125, 126, 132, 136, 137, 138, 139, 141, 142, 147, 148, 149, 168, 192, 196, 207, 209, 210); w pisowni słów wielką literą (s. 6, 8, 20, 21, 37, 67, 82, 88,) i małą (s. 8, 12, 13, 25, 34, 39, 74, 136). Dostrzeżono również niewielkie opuszczenia: w zdaniach (s. 3, 22, 62, 70, 210) czy też w tytule: *Psalm 90 (89)* na s. 7 podano wersy: „1–6” (powinno być „1–16”).

Niestety, to nie koniec uwag. Niezrozumiałe są ingerencje autorów w teksty zatwierdzone przez Kongregację ds. Kultu Bożego i Dyscypliny Sakramentów, pochodzące z *Liturgii godzin* oraz *Obrzędu pogrzebu*. Zmiany (dotyczą użycia innych słów) widać w: hymnach (z jutrzni tych zmian jest pięć, w tekście nieszpornym — jedna), pierwszej prośbie jutrzni (jedna różnica), drugiej antyfonie w niesporach (jedna zmiana); w *Pieśni Maryi* (jedna zmiana), czwartej prośbie niesporów. Niestety, także oracje końcowe jutrzni i niesporów nie są w wersji oryginalnej i nie pochodzą z tekstów *Liturgii godzin*. Zostały zaczerpnięte z *Obrzędu pogrzebu*, Katowice 1998² (s. 192), ale ich zakończenie proponowane przez ks. Chamskiego i ks. Wyszogrodzkiego jest niepoprawne. Również tekst Ps 51 z recenzowanego zbioru w jednym miejscu różni się od tekstu z *Obrzędu pogrzebu* (w trzeciej zwrotce jest użyte słowo „swoją”, powinno być „moją”). Wskazane różnice, choć niewielkie, są, być może, niedopatrzaniem autorów. Z całą pewnością nie pomogą one w modlitwie wspólnotowej, w którą będzie zaangażowany organista i np. osoby korzystające z brewiarza. Pewne zmiany można dostrzec również w pieśniach: *Boże, w dobroci* — s. 69 (zwrotka trzecia jest nieco inna od przyjętych) oraz *Złącz, Panie, miłujących Cię* — s. 164 (zwrotka druga ma inne słowa). Nieco inne, od ogólnie znanych i używanych, są oracje końcowe w modlitwie *Anioł Pański* (s. 59). Należy mieć nadzieję, że wskazane wady przy następnym wydaniu recenzowanej publikacji zostaną usunięte.

Nie ulega jednak wątpliwości, że prezentowana pozycja zasługuje na uwagę. Trzeba docenić trud pracy ks. Hieronima Chamskiego i ks. Mirosława Wyszogrodzkiego za opracowanie pieśni zebranych w publikacji pt. *Tobie Panie zaufałem. Akompaniamenty*, bowiem wypełnia ona lukę w dziedzinie opracowań dla organistów

w zakresie kościelnego śpiewu funeralnego. Być może z czasem stanie się także oficjalnym zbiorem o charakterze ogólnopolskim (obecne wydanie posiada imprimatur — najprawdopodobniej — Komisji Diecezjalnej ds. Muzyki w Płocku). Pozytywnie należy polecić wszystkim organistom i amatorom muzyki sakralnej.

Ks. Piotr Szlufik SDB

MIROSLAW WYSZOGRODZKI SDB (wybór i opr.), *Śpiewy religijne. Towarzystwa organowe*, Płock: Wydawnictwo „Hejnał” 2015, 417 [3] s., ISMN M-979-0-801501-23-3.

Niemalży wkład w tworzenie kościelnej i liturgicznej kultury muzycznej naszego kraju mieli — i nadal starają się mieć — przedstawiciele Towarzystwa Św. Franciszka Salezego (salezianie). Jednym z aktywnych obecnie muzyków jest salezjanin pracujący w Salezjańskiej Ogólnokształcącej Szkole Muzycznej II Stopnia w Lutomiersku — ks. Mirosław Wyszogrodzki. Do jego dorobku (publikacje wydane we współpracy z ks. H. Chamskim, pieśni religijne, materiały liturgiczne) dołączyła kolejna pozycja książkowa wydana w 2015 r. pt. *Śpiewy religijne. Towarzystwa organowe*. Wspomniane dzieło liczy czterysta dwadzieścia stron i zostało wydane przez Wydawnictwo „Hejnał” z Płocka.

Prezentowany zbiór zawiera pieśni liturgiczne i piosenki religijne. Prócz tekstu każda z nich posiada propozycję towarzyszenia organowego (akompaniamentu) opracowaną przez Autora. Publikacja ma przejrzysty układ. Tworzą ją: *Słowo wstępne* (s. 3), którego autorem jest ks. Zbigniew Malinowski — muzyk, kompozytor, nauczyciel Salezjańskiej Szkoły Muzycznej w Lutomiersku, piętnaście bloków zawierających pieśni uszeregowanych w kluczu roku liturgicznego (s. 5–408), *Spis rzeczowy* (s. 409–413) i *Spis alfabetyczny* (s. 413–417).

Najobszerniejszą część zbioru stanowi piętnaście bloków zawierających trzysta sześćdziesiąt jeden pieśni i piosenek religijnych ułożonych według następującego porządku: *Śpiewy na okres zwykły* (78 propozycji), *Śpiewy na przygotowanie darów* (16 propozycji, w tym dwie w dwóch wersjach), *Śpiewy na komunię* (45 propozycji, także dwie w dwóch wersjach), *Śpiewy uwielbienia* (58 pieśni), *Śpiewy na Adwent* (13 propozycji), *Śpiewy na Boże Narodzenie* (jedna pieśń), *Śpiewy pokutne i pasyjne* (18 śpiewów pokutnych i 20 pasyjnych), *Śpiewy wielkanocne* (5 propozycji), *Śpiewy do Ducha Świętego* (8 pieśni), *Śpiewy do Boga w Trójcy Jedynej* (5 pieśni), *Śpiewy do Najśw. Serca Pana Jezusa* (6 propozycji), *Śpiewy o Miłosierdziu Bożym* (19 propozycji), *Śpiewy maryjne* (43 pieśni i piosenki), *Śpiewy ku czci świętych i błogostawionych* (11 propozycji ku czci: św. Anny, św. Jana Chrzciciela, św. Jana Bosko, św. Cecylii, św. Jana Pawła II i św. Rocha). Zbiór zamyka część pt. *Śpiewy okolicznościowe* przeznaczone na ślub katolicki (4 propozycje) oraz pieśni funeralne *O przemijaniu i wieczności* (11 pieśni i piosenek).

Dzieło zostało wydane estetycznie, posiada wygodny, przejrzysty pionowy format (A4) i sztywną okładkę. Utwory są umieszczone tak, aby wykonawca nie musiał